

Socialnopedagoške teme 1

Uredil **Mitja Krajnčan**

Knjižnica Ludus · 41 · ISSN 2536-1937
Urednica zbirke · Silva Bratož

Socialnopedagoške teme 1

Uredil

Mitja Krajncan

Socialnopedagoške teme 1

Uredil · Mitja Krajnčan

Recenzenta · Ranko Rajović in Vesna Žunić Pavlović

Lektor · Davorin Dukič

Oblikovanje in tehnična ureditev · Alen Ježovnik

Oblikovanje naslovnice · Tina Cotič

Knjižnica Ludus · 41 · ISSN 2536-1937

Urednica zbirke · Silva Bratož

Izdala in založila · Založba Univerze na Primorskem

Titov trg 4, 6000 Koper · www.hippocampus.si

Glavni urednik · Jonatan Vinkler

Vodja založbe · Alen Ježovnik

Naklada · 100 izvodov

Koper · 2022

© 2022 Univerza na Primorskem

CIP – Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.013.42(082)

SOCIALNOPEDAGOŠKE teme 1 / uredil Mitja Krajnčan. –

Koper : Založba Univerze na Primorskem, 2022. –

(Knjižnica Ludus, ISSN 2536-1937 ; 41)

ISBN 978-961-293-195-7

COBISS.SI-ID 134695683

Kazalo

Uvod

Mitja Krajncan · 7

Kazalniki kvalitete dela v strokovnih centrih

Mitja Krajncan · 11

Razjasnjevanje neustreznih razumevanj/interpretacij socialne pedagogike kot teoretska praksa metaanalize na poti k teoretskemu poenotenju

Ana Bogdan Zupančič in Mateja Marovič · 37

Socialnopedagoško delo s starejšimi

Andrej Berdajs · 59

Vloga kriminogenih dejavnikov pri obravnavi storilcev kaznivih dejanj v luči socialne pedagogike

Danijela Mrhar Prelič · 77

Avtoagresivno vedenje: krizne situacije in krizne intervencije v strokovnih centrih

Nika Ferbežar in Katja Vrhunc Pfeifer · 95

Trening socialnih veščin v naravi kot socialnopedagoška metoda

Urša Rozman in Matej Vukovič · 139

Prikaz nekaterih pomembnih pravnih sistemskih ureditev na področju obravnave otrok ter mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami/motnjami

Katja Vrhunc Pfeifer in Nika Ferbežar · 169

Sociodemografska analiza storilcev nasilja v družini v probaciji

Miha Novak · 187

Recenziji · 207

Uvod

Mitja Krajncan

Univerza na Primorskem

mitja.krajncan@pef.upr.si

Monografija *Socialnopedagoške teme 1* predstavljajo dela članic in članov Oddelka za socialno pedagogiko Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem. Kot se sklepa iz naslova, gre za prvo številko serije več knjig, v kateri bomo skušali permanentno objavljati novosti, pomembne za našo znanstveno disciplino, torej socialno pedagogiko, tako v obliki izvirnih znanstvenih člankov, povezanih z aktualnimi raziskavami, kot preglednih člankov, ki bodo uporabni tudi za študijski proces.

Urednik znanstvene monografije s prispevkom »Kazalniki kvalitete dela v strokovnih centrih« izpostavlja pomemben vidik socialnopedagoškega dela, ki praviloma ostane preveč spregledano. V novonastalih strokovnih centrih se je iz programov vzgojnih zavodov, vzgojnih skupin in stanovanjskih skupin diferencirala vzgojna pomoč skozi različne programe, ki so fleksibilni in hkrati omogočajo vzpostavitev novih programov glede na potrebe otrok in mladostnikov z vedenjskimi in čustvenimi težavami oziroma motnjami na celotnem kontinuumu. V izvedbi to pomeni ustrezno pomoč tako v preventivnih dejavnostih, torej tako, da otroci ostanejo doma in se izvaja pomoč tako družini kot vsem otroku pomembnim subjektom ter v nadaljevanju vsej populaciji, ki potrebuje zahtevnejšo, kompleksnejšo pomoč, kot v primeru izjemno zahtevnih, motenih posameznikov. Le tako lahko zajamemo tako celotno obravnavo kot celoten kontinuum pomoči. S področjem celostnih obravnav na celotnem kontinuumu potreb otrok ter mladostnikov z vedenjskimi in čustvenimi težavami/motnjami se pri nas srečujemo prvič, zato smo si kot cilj zadali izdelavo pomembnih kazalnikov, ki bodo merilo pri refleksiji in evalvaciji socialnopedagoškega dela v omenjenih ustanovah.

Ana Bogdan Zupančič in Mateja Marovič v prispevku »Razjasnjevanje neustreznih razumevanj/interpretacij socialne pedagogike kot teoretska praksa metaanalize na poti k teoretskemu poenotenju« predstavljata prevladujoče konceptualizacije sodobne socialne pedagogike, ki kažejo na iskanje transnacionalnega (univerzalnega) soglasja o tem, kaj je socialna pedagogika kot znanost, stroka, in kakšen izobraževalni sistem bi tako iskanje kar najbolj podpiral. V iskanju soglasja v procesu konceptualiziranja s pomočjo raznolikih pomembnih sodobnikov socialne pedagogike izpostavita dimen-

zije socialne pedagogike ter razumevanje socialne pedagogike kot intelektualnega socialnega sistema ali kot celostnega razvojnega modela. Z dekonstrukcijo neustreznih razumevanj socialne pedagogike poskušata najti rešitve v poenoternju njenih teoretskih osnov. Izpostavita šest neustreznih razumevanj/interpretacij socialne pedagogike, ki predstavljajo ovire metaanalizi, saj ne omogočajo upoštevanja večdimenzionalne umeščenosti te vede in stroke. V zaključku izpostavita, da prav neustrezna razumevanja lahko predstavljajo tudi nekakšno skupno (univerzalno) transnacionalno jedro socialne pedagogike.

Naslednji prispevek, avtorja Andreja Berdajsa, »Socialno pedagoško delo s starejšimi«, predstavlja pomembno komponento institucionalne in neformalne oskrbe tega dela prebivalstva. Avtor skozi socialnopedagoško paradigmo išče poti in pristope, da bi povečali možnosti starejših za kvalitetno starost. V tem delu institucionalne oskrbe se lahko kot aktivni člen najdejo tudi starejši, ki so vitalni in na osnovi svojih življenjskih izkušenj idealne osebe za to delo. To velja tako v okviru institucionalne oskrbe starejših kot v različnih neformalnih oblikah dela s starejšimi, kjer prednjači oskrba v okviru družine. Na ta način avtor izpostavlja, da bi dali možnost aktivnemu delu starejše populacije, da tudi na podlagi svojega prispevka v družbi osmisli lastna poznoaktivna leta.

Danijela Mrhar Prelič v prispevku »Vloga kriminogenih dejavnikov pri obravnavi storilcev kaznivih dejanj v luči socialne pedagogike« analitično predstavi pomen pridobljenih kompetenc socialnih pedagogov, ki delujejo v sistemu izvrševanja kazenskih sankcij (tako prostostnih kot skupnostnih sankcij) in ki se srečajo s kriminogenimi dejavniki oziroma kriminogenimi potrebami. Omenjeni izraz redkokdaj zasledimo v slovenski strokovni literaturi; če že, ga je mogoče zaslediti v kazenskopравnem diskurzu, ne pa toliko v socialnopedagoškem. V pričujočem prispevku avtorica definira pojem kriminogenih dejavnikov oziroma kriminogenih potreb ter se osredotoča na vlogo in pomen kriminogenih dejavnikov. Ti so namreč ključni za razvoj kriminalnega vedenja posameznika, saj nakazujejo možnost izvrševanja in ponavljanja kaznivih dejanj, obenem pa njihovo razumevanje predstavlja temelj razvoja in oblikovanja (socialnopedagoških) intervencij. V prvem delu prispevka izpostavi temeljne kriminogene dejavnike ter opiše in pojasni njihovo vlogo, predvsem z vidika ponavljanja izvrševanja kaznivih dejanj. V nadaljevanju predstavi razvoj modelov ocenjevanja dejavnikov tveganja in potreb, ki omogočajo prepoznavanje le-teh ter s tem načrtovanje tistih intervencij, ki (lahko) rezultirajo v uspešni integraciji storilcev kaznivih dejanj v ožje in širše socialno okolje.

Nika Ferbežar in Vrhunc Pfeifer v prispevku »Avtoagresivno vedenje: krizne situacije in krizne intervencije v strokovnih centrih« izpostavita pomen prepoznavanja, soočanja in pravičnega kriznega interveniranja v primerih vedenjskih in čustvenih težav oziroma motenj otrok in mladostnikov. Krizna stanja s samopoškodovalnimi in/ali samomorilnimi elementi v strokovnih centrih niso redek pojav. Zaposleni v strokovnih centrih poročajo, da otroci in mladostniki svoje stiske razmeroma pogosto izražajo preko avtoagresivnih oblik vedenja, pri čemer pogosteje omenjajo samopoškodovanje brez samomorilnega namena. Izpostavljajo posredno samouničevalno vedenje, poškodovanja telesa z različnimi sredstvi, samomorilne misli, samomorilne grožnje, parasuicidalne geste, parasuicidalno pavzo in poskuse samomora. Za razreševanje kriznih situacij večina strokovnih centrov ne sledi pisnim protokolom, temveč zaposleni intervenirajo po lastni strokovni presoji. Ob tem se med posameznimi ustanovami pojavljajo velike razlike glede učinkovitosti intervencij, strokovne usposobljenosti kadra in občutkov (ne)moči, ki se pri zaposlenih pojavljajo ob delu z mladimi z avtoagresivnimi oblikami vedenja.

Prispevek Urše Rozman in Mateja Vukoviča »Trening socialnih veščin v naravi kot socialnopedagoška metoda« predstavlja način dela z mladimi z vedenjskimi in čustvenimi težavami ali motnjami na treningih socialnih veščin, ki se izvajajo v naravi. Izpostavljata, da so treningi socialnih veščin oblike dela, kjer ob vključujočem vodenju mladi trenirajo socialne veščine ob različnih vsakodnevnih aktivnostih in so pri tem podkrepljeni z metodiko doživljajske pedagogike ter izkustvenega učenja. Poudarja se pomen samorefleksije in učenja na podlagi lastnih izkušenj s pomočjo tehnik evalvacij. Med pomembnejšimi socialnimi veščinami, ki jih posamezniki in skupina na taboru pridobijo, izpostavljata reševanje težav. V delu je veliko priložnosti, kjer sta potrebni iznajdljivost in sposobnost reševanja težav. Prispevek prikaže, kako se treningi socialnih veščin v naravi izpeljejo in na katere socialno pedagoške prakse se opirajo.

Katja Vrhunc Pfeifer in Nika Ferbežar predstavita pregleden prispevek o nekaterih pomembnih pravnosistemskih ureditvah na področju obravnave otrok ter mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami/motnjami. Predstavita Zakon o obravnavi obravnave otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju, ki področne ureja preko treh stebrov: najprej je tu preventivna dejavnost, ki otrokom in mladostnikom, njihovim družinam, šolam in vrtcem nudi pomoč v primeru, da se izkažejo potrebe. Drugi steber ureja delo z otroki in mladostniki, ki so že nameščeni, in predstavlja novejšje oblike dela. Zadnji steber oblikuje pomoč posamezniku po izteku ukrepa v obliki mladinskih stano-

vanj ali podpore na domu. Vodilo nove zakonodaje je celostna obravnava na celotnem kontinuumu pomoči. Poleg tega predstavita nemške, angleške in madžarske sistemske ureditve vzgojne pomoči za otroke/mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi motnjami/težavami. Nemčijo izpostavita kot primer dobrih praks izvendružinske obravnave. Angleški sistem določa pristop *common law*, ki temelji na bivših primerih, sosednji madžarski pa izvendružinska vzgoja, usmerjena k rejništvu.

Zadnji prispevek monografije, z naslovom »Sociodemografska analiza storilcev nasilja v družini v probaciji«, je prispeval Miha Novak in predstavlja raziskavo, katere namen je ugotoviti, kdo so storilci kaznivih dejanj nasilja v družini in kakšna je njihova obravnava v probaciji, da bi lahko izboljšali delo s storilci z namenom zaščite žrtve in preprečitve nasilja v družini. Obravnava osnovne sociodemografske značilnosti storilcev, kot so spol, starost, izobrazba in zaposlitev, pregleda obravnave po probacijskih enotah ter analizira izrečne sankcije. Na podlagi rezultatov analize ugotavlja, da tipičnega storilca nasilja v družini ni. Avtor zagovarja pomen dela s storilci nasilja v družini in sprememb njihovega vedenja za zaščito žrtve ter preprečitev nasilja v družini.